

Üçüncü Dal, Altıncı ve Yedinci Asıllar arasındaki fark nelerdir?

"ALTINCI ASIL: Beynennas iştihar bulmuş bazı hikâyeler bulunuyor ki, durub-u emsal hükmüne geçer, hakikî mânâsına bakılmaz. Ne maksat için sevk edilir, ona bakılır. İşte, bu neviden, beynennas teârûf etmiş bazı kıssa ve hikâyâtı, Resul-ü Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm bir maksad-ı irşadî için temsil ve kinaye nev'inden zikredivermiş. Şu nev'i meselelerin mânâ-yı hakikîsinde kusur varsa, örf ve âdât-ı nâsa aittir ve teârûf ve tesâmu-u umumîye râcidir."(1)

Peygamber Efendimiz (asm) bazı hakikatlerin daha iyi anlaşılması için, Arapların atasözlerinden ve kültürlerinden nakiller yapmıştır.

"YEDİNCİ ASIL: Pek çok teşbih ve temsiller bulunuyor ki, mürur-u zamanla veya ilmin elinden cehlin eline geçmesiyle hakikat-i maddîye telâkki ediliyor, hataya düşer. Meselâ, 'Sevr' ve 'Hut' isminde ve âlem-i misalde sevr ve hut timsalinde, berrî ve bahrî hayvânât nâzırlarından iki melâiketullah, âdetâ bir koca öküz ve cismanî bir balık zannedilerek hadîse ilişilmiş."

"Hem meselâ, bir vakit huzur-u Nebevîde derin bir ses işitildi. Resul-ü Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etti ki: 'Bu gürültü, yetmiş senedir yuvarlanıp, tâ ancak bu dakika cehennemine dibine düşen bir taşın gürültüsüdür.' İşte bu hadisi işiten, hakikate vasıl olmayan, inkâra sapar. Halbuki, yirmi dakika o hadisten sonra kat'iyen sabittir ki, biri geldi, Resul-ü Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâma dedi ki: 'Meşhur münafık yirmi dakika evvel öldü.' Yetmiş yaşına giren o münafık, Cehennemine bir taşı olarak, bütün müddet-i ömrü tedennîde, esfel-i sâfilîne, küfre sukuttan ibaret olduğunu, gayet belîğane bir sûrette, Resul-ü Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm beyan etmiştir. Cenâb-ı Hak, o vefat dakikasında o sesi işittirip ona alâmet etmiştir."(2)

Hadisteki teşbih ve temsiller, âlimlerin elinden cahillerin eline düşünce hakikat telakki edilir, birçok hurafata kapı açar. İşte burada mecaz ile ne anlatılmak istendiği izah ediliyor ki, yanlış anlaşılmanın ve hâdis-i şeriflere itiraz edilmesinin önüne geçilsin.

Mecaz; bir kelimenin hakiki mânâsı dışında hususî mânâsıyla kullanılmasıdır.

"Malda, parada gözüm yok." diyen bir kişi, bunu mecaz mânâsıyla ifade etmiş, kanaatkâr olduğunu, haris olmadığına dikkat çekmiştir.

“Falan kişinin eli delik” dense, o kimsenin elinin gerçekten delik olduğu değil, çok israf ettiği kastedilmiş olur. “Şu kimsenin külü fazla” dendiği zaman ise, o kişinin zengin, cömert ve misafirinin eksik olmadığı anlaşılır.

“Falan kişinin eli uzun” dendiği vakit, o adamın nüfuzunun müessir olduğu anlaşılır.

“Falan adamın kellesi koltuğunda.” denildiği zaman, o kişinin ölümü göze alarak büyük işlere girdiği, gözünü budaktan sakınmadığı ifade edilmiş olur.

Kur’ân-ı Kerim’de ve hadis-i şeriflerde birçok teşbih, temsil ve mecaz vardır. Ancak Bediüzzaman Hazretlerinin ifade ettiği gibi; “Teşbihat ve temsiller, havassın elinden avamın eline ve ilmin elinden cehlin eline düşse, hakikat telakki edilir.”

“Dünya neyin üzerindedir” diye sorulan bir suale Peygamber Efendimizin (sav.); “Sevrin (öküz) ve hûtun (balık) üzerinde” buyurması bir mecazdır. Bazı kimseler burada kastedilen teşbih ve mecazı anlamamış, onu hakikaten öküz ve balık olarak anlamışlardır.

Bediüzzaman Hazretleri bu meseleyi şöyle izah etmektedir:

“Hamele-i Arş ve Semavat denilen melaikenin birinin ismi "Nesir" ve diğerinin ismi "Sevr" olarak dört melaikelyi, Cenâb-ı Hak arş ve semavata saltanat-ı rububiyetine nezaret etmek için tayin ettiği gibi, semavatın bir küçük kardeşi ve seyyarelerin bir arkadaşı olan Küre-i Arz'a dahi iki melek, nâzır ve hamele olarak tayin etmiştir. O meleklerin birinin ismi "Sevr" ve diğerinin ismi "Hût"tur. Ve o namı vermesinin sırrı şudur ki: Arz iki kısımdır: Biri, su; biri toprak. Su kısmını şenlendiren balıktır. Toprak kısmını şenlendiren, insanların medar-ı hayatı olan ziraat, öküz iledir ve öküzün omuzundadır. Küre-i Arz'a müekkel iki melek, hem kumandan, hem nâzır olduklarından, elbette balık taifesine ve öküz nev'ine bir cihet-i münasebetleri bulunmak lâzımdır.”

Altıncı Asıl'da bazı atasözlerinin ve örflerin aynen kabul edilerek kullanılmaları halinde yanlış anlaşılmaların olacağına işaret edilirken, Yedinci Asıl'da mecazın hakikî mânâsı ile işaret ettiği mânânın karıştırılmaması gerektiği izah ediliyor.

Dipnotlar:

(1) bk. [Sözler, Yirmi Dördüncü Söz, Üçüncü Dal.](#)

(2) bk. **a.g.e.**